JAN FRIDTHJOF BERNT

UNIVERSITETS- OG HØYSKOLELOVEN AV 2005

– MED KOMMENTARER

2. utgave

FAGBOKFORLAGET

UNIVERSITETS- OG HØYSKOLELOVEN AV 2005

FAGBOKFORLAGETS LOVKOMMENTARER

Lov om universiteter og høyskoler, 2. utgave	*Jan Fridthjof Bernt*
Lov om alternativ behandling	*Anne Kjersti Befring*
Utlendingsloven	*Terje Einarsen*
Likestillings- og diskrimineringslovene bind I	*Mary-Ann Hedlund og Brit Djupvik Semner*
Offentleglova	*Jan Fridthjof Bernt og Harald Hove*
Helsepersonelloven, 3. utgave	*Anne Kjersti Befring og Bente Ohnstad*
Skipssikkerhetsloven	*Terje Hernes Pettersen og Hans Jacob Bull*
Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen	*Alice Kjellevold*
Skipsarbeidsloven	*Terje Hernes Pettersen, Roald M. Engeness, Hans Jacob Bull og Marianne Jenum Hotvedt*
Ferieloven	*Trond Stang*
Bokføringsloven 2. utgave	*Jan Terje Kaaby*

JAN FRIDTHJOF BERNT

UNIVERSITETS- OG HØYSKOLELOVEN

LOV 1. APRIL 2005 NR. 15

MED KOMMENTARER

2. UTGAVE

FAGBOKFORLAGET

Copyright © 2019 by
Vigmostad & Bjørke AS
All Rights Reserved

2. utgave / 1. opplag 2016

ISBN: 978-82-450-3254-3
ISBN (trykt): 978-82-450-0814-2

Tilrettelagt for e-bok: John Grieg, Bergen
Sats: Laboremus Sandefjord AS
Forsidedesign ved forlaget

Spørsmål om denne boken kan rettes til:
Fagbokforlaget
Kanalveien 51
5068 Bergen
Tlf.: 55 38 88 00 Faks: 55 38 88 01
e-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no
www.fagbokforlaget.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven.
Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarfremstilling
bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

FORORD

TIL FØRSTE UTGAVE

Universitets- og høgskoleloven 1995 fikk ikke så mye lengre liv enn sin forgjenger, Universitetsloven 1989. Det var flere grunner til dette. 1995-loven var oppfyllelsen av et krav om at statlige høyskoler skulle likestilles med universitetene og de vitenskapelige høyskolene i lovverket, og var ellers en konsoliderende lov, bygget på den etablerte universitetsmodellen i Norge. I strid med anbefalingen fra lovutvalget (NOU 1993: 24) ble det ikke åpnet adgang til å la private institusjoner gå inn under loven. Ikke overraskende ble derfor en vesentlig drivkraft bak neste revisjonsrunde et krav fra private institusjoner om å bli likestilt med statlige.

I Mjøs-utvalgets innstilling (NOU 2000: 13, se også NOU 1999: 17 og 18) foreslo man å rydde grunnen for en slik likestilling ved å endre de statlige institusjonenes rettslige status fra statlige forvaltningsorganer med særlige lovfestede fullmakter til en type statsforetak organisert etter selskapsrettslige prinsipper. Det ble foreslått at de statlige universitetene og høyskolene skulle etableres som selvstendige rettssubjekter på linje med aksjeselskaper – med departementet som øverste styringsorgan og et styre hvor flertallet av medlemmene skulle hentes utenfor institusjonen og oppnevnes av departementet med tilbakekallsrett. Revisjonen av loven i 2002 (ved lov 4. og 28. juni 2002, nr. 62) førte imidlertid ikke frem til noen slik radikal omorganisering, og de private høyskolene ble fortsatt stående utenfor loven. I stedet ble de gjeldende reglene om organisering av institusjonene revidert og oppdatert – blant annet ved at avdelingsnivået ikke lenger var obligatorisk, og ved at det ble gitt adgang til tilsetting i stedet for valg av leder for grunnenhet eller avdeling. Samtidig ble det føyd inn et nytt kapittel 3 om et nasjonalt organ for akkreditering og evaluering, det som senere fikk navnet NOKUT.

I 2002 ble det så oppnevnt et nytt lovutvalg – Ryssdal-utvalget (NOU 2003: 25) – som fikk som hovedoppgave å gjennomføre en likestilling av private og statlige institusjoner i denne sektoren. Når det gjaldt de statlige institusjonene, ble det ved oppnevnelsen av utvalget gitt ganske klare politiske føringer i retning av en modell i overensstemmelse med den som var foreslått av Mjøs-utvalget – altså statsforetaksmodellen. Ryssdal-utvalgets flertall gikk i tråd med dette i utgangspunktet inn for en slik organiseringsmodell. Mot dette fremholdt et mindretall – tre medlemmer – at foretaksmodellen ville medføre at institusjonenes uavhengighet bortfalt fullstendig, fordi statsforetaksmodellen er basert på at vedkommende statsråd er foretakets øverste organ, på linje med generalforsamlingen i et aksjeselskap. Mindretallet anbefalte at man i stedet holdt fast ved den etablerte modellen med statlige universiteter og høyskoler som forvaltningsorganer med en særlig lovhjemlet uavhengighet.

Helt i sluttfasen av utvalgsarbeidet gikk så flertallet – med samme begrunnelse – inn for en stiftelseslignende modell, men fortsatt med betydelige elementer av statlig styring, etter alt å dømme inspirert av en nylig vedtatt dansk lov.

Heller ikke denne modellen fikk særlig tilslutning, og i proposisjonen til den nye loven (Ot.prp. nr. 79 (2003–2004)) foreslo Regjeringen at man holdt fast ved at statlige universiteter og høyskoler skal være forvaltningsorganer organisert etter særlov. Men Regjeringen avviste at dette skulle innebære noen form for generelt indre selvstyre for institusjonene, slik blant annet forfatteren av denne bok hadde argumentert for at fulgte av lovtekst og systematikk i Universitets- og høgskoleloven 1995. Det ble likevel akseptert at universiteter og høyskoler fortsatt ikke skulle kunne instrueres i spørsmål om innholdet av forskning og undervisning, og ved individuelle tilsettinger.

Regjeringen foreslo også at ordningen med en valgt rektor som styrets leder skulle erstattes med en modell hvor rektor ble en tilsatt daglig leder for virksomheten, mens styrets leder skulle være en person utenfra, oppnevnt av departementet. Dette ble avvist av et enstemmig storting, som holdt fast ved den etablerte rektorrollen som lovens hovedregel, men med adgang for institusjonen til å treffe vedtak med kvalifisert flertall om å i stedet tilsette rektor som daglig leder.

Ellers ble loven vedtatt i det vesentlige som foreslått av departementet, også i den form at man ikke hadde noen merknader til forutsetningen i proposisjonen om en generell instruksjonsmyndighet for departementet overfor institusjonene, med de unntak som er nevnt ovenfor.

***

Loven har tre hoveddeler. Del I har 46 paragrafer som er felles for alle institusjoner som går inn under loven, i første rekke bestemmelser om faglig akkreditering, studentens rettigheter og plikter, og tilsattes rettsstilling. Del II består av tre helt korte paragrafer om henholdsvis styret for private institusjoner, delegering av avgjørelsesmyndighet ved slike, og statstilskudd. Del III inne-

holder så 20 til dels ganske detaljerte bestemmelser om statlige institusjoner, blant annet om den indre organisering og tilsettingsforhold.

Loven og forarbeidene til den bærer i noen grad preg av den litt turbulente og ikke alltid like ryddige tilblivelsesprosessen, og loven fremstår nå som en stedvis utilstrekkelig gjennomarbeidet blanding av gamle og nye regler. Vi har også spørsmål hvor det nå er genuin usikkerhet om hva som er riktig lovforståelse.

Den største delen av lovstoffet er imidlertid en videreføring av eldre regler, hvor vi alle fall for de langt fleste spørsmål har en rimelig sikker praksis for hvordan loven skal forstås.

***

Ved henvisninger til deler av paragrafer har jeg benyttet de betegnelsene som er anbefalt av Lovstrukturutvalget i NOU 1992: 32 «Bedre struktur i lovverket»; «avsnitt» i stedet for «ledd», og «setning» i stedet for «punktum». Etter min oppfatning bør disse formene bli tatt i bruk generelt nå. Hensynet til leselighet, også for ikke-jurister, må her veie tyngre enn fagtradisjon og grammatikalske petitesser. At så åpenbart fornuftige anbefalinger stadig bare i ubetydelig grad har klart å trenge inn i lovspråk og juridiske fremstillinger, er ikke egnet til å fjerne allmennhetens forestillinger om jurister som selvtilstrekkelige formalister. Her trenger vi en handlekraftig justisminister. I mellomtiden holder jeg fast ved min rolle som Cato d.e. i denne sammenheng.

Også på et annet punkt setter jeg meg bevisst ut over herskende skikk og bruk når det gjelder referanser til lover: Når jeg omtaler eller viser til en bestemt lov, bruker jeg stor bokstav på denne. Jeg har aldri kunnet tilegne meg begrunnelsen for at man insisterer på å omtale individuelle rettslige dokumenter som Forvaltningsloven, Arbeidsmiljøloven og Universitets- og høyskoleloven med liten bokstav. Dette er notorisk egennavn; lover har navn, og selv om det knapt nok skaper vesentlige problemer å bruke liten bokstav på lovnavn, synes jeg det er klart mest ryddig å skille mellom på den ene siden f.eks. Forvaltningsloven eller Fvl., og på den andre f.eks. den svenske forvaltningsloven, eller Förvaltningslagen, hvis man vil omtale den med sitt rette navn.

Dermed unngår vi også det problemet som oppstår når vi skal omtale en lov som har tittel i en annen målform enn den som ellers brukes i teksten; skal vi for eksempel oversette Offentleglova til «offentlighetsloven», eller skal vi la ordet «offentleglova» stå i nynorsk form i en tekst som ellers er på bokmål?

***

TIL ANDRE UTGAVE

Siden loven ble vedtatt i 2005, er det foretatt en rekke endringer:

Ved ***lov 21. desember 2005 nr. 121*** om endringer i lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (Arbeidsmiljøloven) ble det foretatt en oppdatering av lovhenvisninger i *§§ 4-3, 4-5 og 6-1*.

Ved ***lov 1. desember 2006 nr. 66*** ble *§ 6-4 nr. 1 bokstav e* opphevd, slik at det ikke lenger er adgang til å benytte åremålstilsetting for prosjekter, og *§ 6-4 nr. 3* endret, blant annet slik at det nå er fastsatt at administrerende direktør kan tilsettes i åremålsperioder fra 4 til 6 år og totalt ikke mer enn 12 år sammenhengende. Tidligere var det ingen bestemmelse om lengden på åremålstilsetting for direktør.

Ved ***lov 26. januar 2007 nr. 3*** om endringer i Tvisteloven (endringer i Straffeprosessloven og andre lover) ble det foretatt en mindre terminologisk justering i *§ 12-1* («stedfortreder» i stedet for «lovlig stedfortreder»).

Ved ***lov 14. desember 2007 nr. 117*** ble det foretatt endringer i *§ 1-1 bokstav c* og i *§ 1-5* (bestemmelser om faglig frihet for vitenskapelig tilsatte).

Ved ***lov 12. desember 2008 nr. 105*** ble det foretatt en rekke endringer i loven:

I *tittelen på loven* ble føyd inn en offisiell kortbetegnelse, («universitets- og høyskoleloven»), formodentlig for å korrigere den ganske vanlige bruken av betegnelsen «universitetsloven», som høyskolene nok ikke satte så stor pris på.

§ 1-4 nr. 2 fikk en *ny siste setning* som gir departementet hjemmel til å gi forskrift om samarbeid og arbeidsdeling mellom universitetene når det gjelder museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger.

I *§ 3-2 nr. 1 andre setning* ble betegnelsen «kvalifikasjonsrammeverk» introdusert for det som tidligere var omtalt som «nasjonalt rammeverk for kvalifikasjoner og mål for grader og yrkesutdanninger».

Bestemmelsene i *§§ 3-4 og 3-5* om godkjenning og godskriving av utdanning ved andre institusjoner ble fullstendig omskrevet og omredigert.

I *§ 3-7* ble innføyd *nye nr. 6 og nr. 8*. Tidligere *nr. 6* ble *nr. 7* og revidert, nytt *nr. 8* ble innføyd, og tidligere *nr. 7* ble *nr. 9*.

I *§ 3-9 nr. 1*, *§ 4-7 nr. 1* og *nr. 2*, *§ 4-8 nr. 3* og *nr. 4*, *§ 5-1 nr. 1*, *§ 5-2 nr. 2* og *nr. 3*, og *§ 5-3 nr. 1*, *nr. 2* og *nr. 4* ble betegnelsen «kandidat» tatt i bruk i stedet for «student».

Ordlyden i *§ 4-5 nr. 1* om rett til fødselspermisjon ble justert, samtidig som det ble føyd inn en hjemmel for departementet til å gi forskrift om adgang til utsatt eksamen i forbindelse med fødsel.

I *§ 4-8 nr. 1* og *nr. 2* om utestenging pga. hhv. grovt forstyrrende opptreden eller grovt klanderverdig opptreden ved klinisk undervisning eller praksisopplæring ble innføyd bestemmelser om tap av rett til å gå opp til eksamen, og om plikt til å gi informasjon om slikt vedtak til andre universiteter og høyskoler.

I bestemmelsen i *§ 5-3 nr. 1* om rett til begrunnelse for karakterfastsetting ble tilføyd en særregel om utgangspunktet for frist til å fremsette slikt krav der studenten får meddelt karakteren elektronisk.

I *§ 6-5 nr. 1*, innledningen, ble «vitenskapelig stilling» erstattet med «undervisnings- og forskerstilling».

I *§ 11-1 nr. 3* ble «administrerende direktør etter § 10-3» føyd inn i rekken av stillinger som skal besettes på grunnlag av innstilling fra innstillingsutvalg, samtidig som ordlyden i bestemmelsen i nr. 6 om innstilling fra administrerende direktør eller tilsatt rektor når styret tilsetter i administrativ lederstilling, ble justert slik at den ikke gjelder der innstilling gis av innstillingsråd etter nr. 3.

Ved ***lov 9. januar 2009 nr. 4*** ble det foretatt en revisjon av bestemmelsene i *§ 9-4 nr. 5*, om oppnevning av eksterne styremedlemmer i institusjonens styre, som et ledd i den såkalte forvaltningsreformen.

Ved lov ***19. juni 2009 nr. 96*** ble det foretatt en rekke justeringer i lovteksten:

I *§ 1-4 nr. 2* ble Universitetet i Stavanger tatt inn på listen over institusjoner med særskilt nasjonalt ansvar for museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger, på linje med universitetene i Bergen, Oslo og Tromsø.

Det ble tilføyd en ny *§ 1-7* om plikt for universiteter og høyskoler til å vedlikeholde og utvikle norsk fagspråk.

§ 2-1, *nr. 1*, *nr. 2* og *nr. 3*, om NOKUTs oppgaver og myndighet, ble revidert og omskrevet.

I *§ 3-9 nr. 1*, *§ 4-7 nr. 1* og *nr. 2*, *§ 4-8 nr. 3* og *nr. 5*, *§ 5-1 nr. 1*, *§ 5-2 nr. 2* og *nr. 3*, og *§ 5-3 nr. 1, nr. 2* og *nr. 4* ble betegnelsen «kandidat» tatt i bruk i stedet for «student».

I bestemmelsen i *§ 4-8 nr. 3* om utestenging av student fra institusjonen ble tilføyd nye andre og tredje setninger, om hhv. unntak fra adgangen til utestenging for stipendiat tilsatt ved institusjonen, og om plikt til å gi informasjon til andre universiteter og høyskoler om utestengingsvedtak.

I *§ 7-2* om beskyttelse av universiteters og høyskolers egennavn ble det føyd inn et nytt nr. 5 med vern av betegnelsen «universitetssykehus».

Departementets adgang etter *§ 9-3 nr. 5* til å fastsette annen styresammensetning enn angitt i loven ble utvidet til å gjelde fastsetting av «styreordning» generelt.

§ 9-4 fikk et nytt *nr. 5* om adgang for departementet til å forlenge styrets funksjonsperiode og styremedlemmers tjenestetid.

I *§ 10-4 nr. 1* ble tilføyd en ny siste setning med krav om tilslutning av minst to tredeler av styrets medlemmer ved omgjøring av vedtak om at rektor skal tilsettes på åremål.

Ved lov ***22. juni 2012 nr. 55*** ble det tilføyd en ny § 7-7 om rapportering til database for vitenskapelig publisering. Denne bestemmelsen gir departementet hjemmel til å gi pålegg til institusjoner om rapportering av navn og fødselsnummer for forfattere av vitenskapelige publikasjoner ved institusjonen, til en nasjonal database.

Ved ***lov 21. juni 2013 nr. 82*** ble det tatt inn en ny andre setning i *§ 4-9 nr. 1*, som viser til bestemmelsen i lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (*Politiregisterloven*) § 39 første

avsnitt, om innholdet av politiattest for personer som har omsorg for eller oppgaver knyttet til mindreårige. Samtidig ble teksten i *nr. 2* om innholdet i attesten justert slik at den bare viser til første setning i nr. 1. Innholdet i attest som går inn under andre setning i nr. 1, er angitt i Politiregisterloven § 39.

Ved ***lov 20. juni 2014 nr. 55*** ble det foretatt en rekke endringer:

I *§ 1-4 nr. 2*, første setning ble tilføyd «Norges arktiske universitet» som sidebetegnelse for Universitetet i Tromsø.

I *§ 2-2 nr. 2*, første setning ble kompetansen til å oppnevne styret for NOKUT lagt direkte til departementet, mot tidligere til Kongen, med delegeringsmulighet.

I *§ 3-4* ble det lagt inn en ny andre setning som avskjærer klageinstansen fra å overprøve NOKUTs vurdering av utdanningens nivå og omfang i saker om generell godkjenning av utdanning ved utenlandsk institusjon.

I *§ 3-5 nr. 1*, andre setning ble tilføyd «innenfor samme grad» i bestemmelsen om plikt for institusjonen til å påse at det ikke gis dobbelt uttelling for samme faginnhold.

I *§ 3-5 nr. 7* ble føyd inn «godskriving» i listen over tema departementet kan gi forskrift om når det gjelder godskriving og faglig utdanning, altså ikke bare om saksbehandling og klageadgang.

I *§ 3-7 nr. 7* ble bestemmelsen i første setning om at institusjonene skal informere hverandre om bruk av falske dokumenter ved søknad om opptak, endret til en plikt til å anmelde slike forhold til politiet. Samtidig er forskriftshjemmelen i andre setning for departementet, til å gi bestemmelser om informasjonsutveksling, strøket.

Overskriften i *§ 4-5* ble endret fra «Rett til fødselspermisjon» til «Rett til svangerskapspermisjon». Bestemmelsen i *nr. 1* tredje setning om kompetanse for departementet til å gi forskrift om adgang til utsatt eksamen i forbindelse med fødsel, er erstattet med nye tredje og fjerde setninger om henholdsvis mors og fars rett til utsatt eksamen ved fødsel, og ny femte setning om kompetanse for institusjonen til å gi nærmere bestemmelser om utsatt eksamen.

Omformulering av gjerningsbeskrivelsen av fusk i *§ 4-7 nr. 1 bokstav b.*

Bestemmelsen i *§ 4-7 nr. 7* om plikt for institusjonene til å informere hverandre om annullering av eksamen eller prøve, ble opphevd. Jf. ny § 4-12 om register for informasjonsutveksling om utestengte studenter.

I *§ 4-8 nr. 1* ble siste setning om informasjonsplikt overfor andre universiteter og høyskoler om bortvisning på grunn av grovt forstyrrende opptreden, strøket. Se nå § 4-12 om informasjonsregister om utestengte studenter.

§ 4-8 nr. 2: I første setning erstattes «klienter» med «brukere», og «praksisopplæring» med «praksisstudier» (to steder).

§ 4-8 nr. 3: Gjerningsbeskrivelsen for forhold som kan medføre utestenging på grunn av fusk eller falsk, ble utvidet til å omfatte også den som «forsettlig har medvirket til dette». I unntaksregelen for stipendiater tilsatt ved institusjonen er «ph.d.-graden» erstattet med «doktorgraden».

§ 4-8 nr. 5: I andre setning, om at institusjonen skal dekke utgiftene til advokat i sak om bortvisning eller utestenging, ble det føyd til at dette skjer

«etter sats fastsatt i forskrift om salær for offentlige advokater». I tillegg ble det føyd inn en ny tredje setning om at styret kan sette ned salæret om det finner at det er brukt «lengre tid enn hva som er rimelig og nødvendig», og en ny fjerde setning om klagerett over slikt vedtak om salærnedsetting.

§ 4-9: Revisjon av bestemmelsene om når det kan kreves politiattest. Den generelle regelen i første setning i nr. 1 om når det kan kreves politiattest, ble strøket som konsekvens av at dette nå reguleres av Politiregisterloven og forskriftene til denne. I den særlige bestemmelsen i det som nå blir første setning, om krav om politiattest for studenter som kommer i kontakt med mindreårige, ble «kommer i kontakt med» rettet til «kan komme i kontakt med», samtidig som det understrekes at slik attest kan kreves både ved opptaket til studiet og underveis i dette.

I *nr. 2* ble første setning om innholdet av politiattesten strøket, idet man i stedet forholder seg til reglene i Politiregisterloven om dette. I det som nå er første setning, erstattes «praksisopplæring» med «praksisstudier».

I *nr. 3* ble «klienter» erstattet med «brukere» og «praksisopplæring» med «praksisstudier».

I *nr. 4* ble internhenvisningen til listen i nr. 2, slik denne tidligere lød, over hvilke straffbare forhold som omtales i politiattesten, erstattet med en henvisning til bestemmelsene i Politiregisterloven om dette.

I *nr. 5* ble avgjørelsesmyndighet i første instans i slike saker flyttet fra en nasjonal nemnd til institusjonens klagenemnd.

I *nr. 7*, andre setning, om dekning av studentens advokatutgifter, ble tilføyd en henvisning til bestemmelsene i § 4-8 nr. 5, om styrets adgang til å begrense salæret.

I *nr. 8* ble kompetanse til å gi forskrifter om utestenging grunnet straffbare forhold lagt direkte til departementet, samtidig som forskriftskompetansen ikke lenger omfatter det å fastsette hva slags straffbare forhold som kan føre til utestenging, bare det å gi regler om saksbehandlingen.

I *§ 4-10 nr. 5*, siste setning, ble tilføyd en henvisning til bestemmelsene i § 4-8 nr. 5, om styrets adgang til å begrense salæret i sak om utestenging.

I *§ 4-11 nr. 2* ble tilføyd en henvisning til bestemmelsene i § 4-8 nr. 5, om styrets adgang til å begrense salæret til advokat ved søksmål om bortvisning eller utestenging.

Ny *§ 4-12* om nasjonalt register for informasjonsutveksling om utestengte studenter.

Ny *§ 4-13* om tvungen avslutning av doktorgradsstudium, samt om klage over ikke godkjent avhandling.

§ 5-1 nr. 7: Tilføying som tillegger nasjonale klageorgan ansvaret for prøving av klage etter Offentleglova.

§ 5-2 nr. 1: Kompetanse til å avgjøre klage over formelle feil flyttet fra «institusjonens klagenemnd» til «institusjonen». Det er med andre ord styret som avgjør hvem det skal klages til i slike saker. Men dette er ikke noen regel om hvem som er klageinstans, bare om hvem som skal ha saken i første hånd.

§ 5-2 nr. 4: «Styret eller klagenemnden» ble erstattet med «institusjonen eller klageinstansen», jf. ovenfor om endring i nr. 1. Dette er dermed en regel både for førsteinstansbehandlingen av «klage» over feil, og om klageinstansens vedtak.

§ 5-2, nytt nr. 5: Ny bestemmelse om intern klagebehandling over vedtak i sak om formelle feil. Her er styret eller institusjonens klagenemnd gjort til klageinstans.

§ 5-3 nr. 4: Ny tredje setning som fastslår prinsippet om «blind klagesensur». Det er med andre ord ikke tale om overprøving av vurderingene i første hånds sensur, men om en rett til omsensur på fritt grunnlag.

§ 5-3 nr. 5: «praksisopplæring» ble erstattet med «praksisstudier».

§ 6-4 nr. 1: «stilling på innstegsvilkår» ble føyd inn som ny bokstav k i listen over stillinger der det kan benyttes åremål.

§ 6-4, nytt nr. 5. I første setning er det en hjemmel for departementet til å gi forskrift om vilkår for tilsetting i innstegsstilling, og om varighet av tilsettingen. I andre setning fastslås retten til fast tilsetting ved utløpet av åremålsperioden for den som oppfyller de fastsatte kompetansekravene for stillingen.

§ 6-6: Ny andre og tredje setning om adgang til å tilsette på åremål i bistilling, og om tidsrammen for slik tilsetting.

§ 7-2 nr. 2: Ny tredje setning med forbud mot markedsføring som gir uriktig inntrykk av akkreditering av institusjonen.

§ 7-6 nr. 2: Oppdatering av og presiseringer i listen over vedtak som skal anses som enkeltvedtak etter Forvaltningsloven.

§ 9-4, nytt nr. 8, med sperre for gjenvalg som styremedlem for den som har fungert som styremedlem sammenhengende i åtte år ved begynnelsen av den nye valgperioden. *Nr. 8 og nr. 9* renummereres.

§ 9-8, nytt nr. 2, om kompetanse for Kongen i statsråd til å avsette styremedlem.

Ved ***lov 18. des. 2015 nr. 131*** ble det foretatt noen endringer i § 9-4. Fylkeskommunene ble fratatt rett til å oppnevne to styremedlemmer ved de statlige høyskolene, og ordningen med personlige varamedlemmer for eksternt oppnevnte styremedlemmer ble opphevd.

Ved ***lov 22. apr. 2016 nr. 5*** ble det vedtatt en endring av bestemmelsene i *§§ 10-1–10-3* om utpeking av rektor. Mens lovens hovedregel tidligere var at rektor skulle velges, og vedtak om bruk av tilsetting krevde tilslutning fra minst to tredeler av styrets medlemmer, er nå tilsetting normalmodellen og det rettslige utgangspunktet. Nå kan styret, med tilslutting av minst halvdelen av medlemmene, vedta at rektor skal utpekes ved valg.

§ 10-4 om tilsetting av rektor ble opphevd som overflødig etter dette, og *tidligere § 10-5* ble ny *§ 10-4*. Det ble videre tatt inn et nytt nr. 2 i *§ 9-3* – med renummerering av de tidligere nr. 2-5, og gjort justeringer av teksten i ***§ 10-3*** *nr. 1* og *§ 11-1 nr. 6*, for å tilpasse disse til denne endringen. I tillegg senket man kravet til flertall i *§ 9-3 nr. 3* (tidligere nr. 2) ved vedtak i styret om å fravike styresammensetning i nr. 1, fra minst to tredeler til minst halvdelen av styrets medlemmer.

Bestemmelsen i *§ 9-4 nr. 6*, andre setning, om forslagsrett for styret ved oppnevning av styreleder hentet fra de eksterne medlemmer av styret, ble strøket. Samtidig ble bestemmelsen i *§ 9-3 nr. 5* (tidligere nr. 4) om fastsetting av godtgjøring til styremedlemmer endret. Tidligere var det styret som vedtok dette mens departementet kunne gi retningslinjer. Nå fastsetter departementet godtgjørinen.

I ***Prop. 81 L, 2015-2016*** er det forslag om en rekke forholdsvis begrensede endringer i loven:

I *§ 1-6 nr. 1* foreslås en presisering av tema for institusjonenes kvalitetssikring; den skal «sikre og videreutvikle kvaliteten i utdanningen».

I *§ 2-1 nr. 2* foreslås en ny siste setning om at NOKUT skal bistå institusjonene i deres utviklingsarbeid. Dette står i dag i bestemmelsens nr. 5.

I *§ 2-1 nr. 3* foreslås bestemmelsene om akkreditering og tilsyn omskrevet og utvidet, og supplert med den svært vid fullmakten for NOKUT som i dag står i nr. 4; til å «benytte andre virkemidler og gjennomføre andre tiltak så langt de er i samsvar med formålet med NOKUTs virksomhet».

I *§ 2-1 nr. 4* (i dag nr. 6) foreslås bestemmelsen om NOKUTs evalueringer supplert med en ny siste setning om at disse er offentlige, og at NOKUT skal bidra til at de gjøres kjent. Dette står i dag som et eget nr. 7.

I § 2-1 nr. 5 foreslås videreført dagens nr. 8 om adgang for departementet til å gi forskrift som unntar private institusjoner fra bestemmelsene i Forvaltningsloven kapittel VI, om saksbehandling av enkeltvedtak.

I *§ 2-1 nr. 6* foreslås et sett ganske brede forskriftshjemler for departementet; om krav til kvalitetssikring og kvalitetsarbeid, standarder og kriterier for akkreditering av institusjoner og studietilbud, og om saksbehandlingsregler for NOKUTs virksomhet. I tillegg skal NOKUT selv kunne gi «utfyllende forskrift» om de samme emnene. De mer begrensede forskriftshjemlene i *§ 3-4*, *tredje setning* og *§ 3-5 nr. 5, tredje setning*, foreslås opphevd som overflødige ved siden av dette.

I *§ 2-2 nr. 1* foreslås å utvide styret i Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningens (NOKUT), slik at også fagskolestudenter blir representert.

Bestemmelsene i *§ 3-1*, om akkreditering av studietilbud og institusjoner, foreslås revidert og utbygget. I *nr. 1* foreslås fastsatt i loven at akkrediteringen skal skje på grunnlag av kriterier og standarder gitt av departementet og NOKUT selv. Her fastslås nå helt generelt ikke bare at akkreditering er et vilkår for å kunne tilby høyere utdanning, men også at studietilbudene må være i samsvar med «Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk», og at tilbud fra nye tilbydere bare kan akkrediteres hvis det «minst fører til en bachelorgrad». Bestemmelsen i dagens nr. 1, andre setning, om at akkreditering skal være basert på evaluering foretatt av eksterne sakkyndige, oppnevnt av NOKUT, foreslås videreført som nytt *nr. 2.* Forskiftshjemmelen i dagens nr. 2 foreslås strøket som overflødig ved siden av bestemmelsen i nr. 1 om at studietilbudene skal oppfylle standarder og kriterier gitt av departementet og NOKUT, herunder «Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk». I *nr. 3* foreslås en ny bestemmelse som

gir institusjonene ansvaret for å akkreditere nye studietilbud innenfor rammene av de faglige fullmaktene de foreslås gitt i § 3-3 nr. 1 og 2. Ordlyden i nytt *nr. 4* (i dag nr. 3) foreslås justert for å fange opp de nye vurderingskriteriene i nr. 1.

I *§ 3-2* foreslås et *nytt nr. 3* om at departementet kan fastsette at det skal holdes obligatoriske nasjonale deleksamener i enkelte fag eller emner, og at resultatene skal føres på vitnemålet. Nåværende *nr. 3-5* skal da bli *nr. 4-6*.

Bestemmelsen i *§ 3-2 nr. 6* om bøtestraff for den som forsettlig eller uaktsomt tildeler tittel uten å ha rett til dette etter denne bestemmelsen, foreslås erstattet med et *nytt nr. 7* om adgang for departementet til å ilegge «overtredelsesgebyr» uavhengig av om de kan påvises skyld hos noen enkeltperson.

§ 3-3 foreslås fullmaktene i *nr. 1 og 2* for de enkelte typer institusjoner til selv å treffe vedtak om å gi nye studietilbud, utvidet slik de også omfatter det å akkreditere disse. NOKUT er gitt kompetanse til å akkreditere studietilbud på høyere nivå ved vitenskapelig høyskole eller høyskole på fagområder der disse ikke kan tildele doktorgrad. Bestemmelsen i *nr. 4* om adgang for departementet til å trekke tilbake fullmaktene i nr. 1 og 2 til selvakkreditering, foreslås knyttet til situasjoner der institusjonene ikke har et et tilfredsstilende «kvalitetsarbeid som sikrer og viderutvikler kaliteteten i utdanningen».

Forskriftshjemlene i *§ 3-4, siste setning* og i *§ 3-5 nr. 5, andre setning* foreslås strøket som overflødig ved siden av den brede forskriftshjemmelen som foreslås tatt inn som nr. 6 i § 2-1.

Det foreslås en *ny § 4-14* om «Nasjonal vitnemåls- og karakterportal» for innhenting av informasjon om vitnemål og karakterer etter samtykke fra den informasjonen gjelder.

I *§ 5-2*, om klage over formelle ved ved eksamen, er foreslått hjemmel, i en ny s*iste setning i nr. 1*, for institusjonene til å fastsette en kortere frist enn det som ellers gjelder etter loven, ved klage over ikke bestått forprøve. I *§ 5-3*, om klage over karaktersetting og krav om begrunnelse, foreslås tilsvarende – i *nr. 5, siste setning*, en fullmakt for institusjonen til å fastsette en avkortet klagefrist ved ikke bestått forprøve.

I en ny *§ 5-4* foreslås en bestemmelse om Senter for internasjonalisering av utdanningen (SIU), der det blant annet fastsettes at ved klage kan ikke klageorganet overprøve SIU's skjønnsmessige vurderinger.

I *§ 6-4 nr. 4* foreslås at departementet kan forskriftsfeste regler om beregning av tjenestetid etter tjenestemannsloven for stipendiater ved statlige universiteter og høyskoler. Dette for å kunne legge til rette for økt bruk av midlertidig tilsetting stipendiater ved utløpet av stipendperioden, uten de dermed får stillingsvern som fast tilsatte etter reglene i Tjenestemannsloven.

I *§ 7-2 nr. 6* foreslås bestemmelsen om bøtestraff for brudd på bestemmelsene om vern av universiteters og høyskolers egennavn, erstattet med hjemmel for departementet til å ilegge «overtredelsesgebyr», også der ingen enkeltperson har utvist skyld.

****

Forarbeider til Universitets- og høyskoleloven er: NOU 2003: 25 Ny lov om universiteter og høyskoler, Ot.prp. nr. 79 (2003–2004) Om lov om universiteter og høyskoler, Innst. O. nr. 48 (2004–2005) Innstilling fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lov om universiteter og høyskoler, Ot.forh. (2004–2005) s. 302–338, Besl. O. nr. 45 (2004–2005) og Lt.forh. (2004–2005) s. 14. I og med at deler av loven er en mer eller mindre direkte videreføring av bestemmelser i Univl. 1995, vil forarbeidene til denne loven fortsatt ha interesse, se særlig NOU 1993: 24 og Ot.prp. nr. 85 (1993–94).

Forarbeider til endringsloven i tilknytning til Arbeidsmiljøloven (lov 21. desember 2005 nr. 121) er Ot.prp. nr. 24 (2005–2006) og Innst. O. nr. 18 (2005–2006). Forarbeider til endringene i bestemmelsene om åremålstilsetting (lov 1. desember 2006 nr. 66) er Ot.prp. nr. 79 (2005–2006) og Innst. O. nr. 1 (2006–2007). Forarbeidene til den terminologiske justeringen i § 12-1 (ved lov 26. januar 2007 nr. 3 om endringer i tvisteloven) er Ot.prp. nr. 74 (2005–2006) og Innst. O. nr. 7 (2006–2007). Forarbeider til endringen ved lov 14. desember 2007 nr. 117 om faglig frihet er NOU 2006: 19, Ot.prp. nr. 67 (2006–2007) og Innst. O. nr. 4 (2007–2008). Forarbeider til endringene ved lov 12. desember 2008 nr. 105 er Ot.prp. nr. 83 (2007–2008) og Innst. O. nr. 4 (2008–2009). Forarbeider til endringen ved lov 9. januar 2009 nr. 4 er Ot.prp. nr. 10 (2008–2009) og Innst. O. nr. 30 (2008–2009). Forarbeider til endringen ved lov 19. juni 2009 nr. 96 er Ot.prp. nr. 71 (2008–2009) og Innst. O nr. 78 (2008–2009). Forarbeider til lov 22. juni 2012 nr. 55 om rapportering til database for vitenskapelig publisering er Prop. 67 L (2011–2012) og Innst. 241 L (2011–2012). Forarbeider til lov 21. juni 2013 nr. 82 om endringer i Politiregisterloven mv. er Prop. 114 L (2012–2013) og Innst. 344 L (2012–2013). Forarbeider til endringsloven 20. juni 2014 nr. 55 er Meld. St. 18 (2012–2013), høringsnotat 10. juli 2013 og Prop. 59 L (2012–2013). Forarbeider til endringsloven 22. april 2016 nr. 5 er Meld. St. 18 (2014–2015), høringsnotat 26. jun 2015, Prop. 41 L (2015–2016) og Innst. 209 L, (2015–2016).

****

Ajourføring av en lovkommentar er på mange måter et enda mer anstrengende og nervøst arbeid enn utarbeidelse av første utgave. Man skal ikke bare passe på å innarbeide senere endringer i korrekt form, men også å oppdatere andre deler av teksten som på ulike måter refererer til eller forutsetter besetemmelser som nå er endret. Her er det nesten uunngåelig at det faller noen baller på gulvet. Hvis jeg har kommet noenlunde helskinnet fra denne prosessen, skyldes det i vesentlig grad fremragende hjelp fra Fagbokforlaget, ved produksjonskoordinator Magdalena Richert-Oktaba og hennes høyt kompetente medarbeidere, som også har utvist en usedvanlig – eller i denne sammenheng sedvanlig

– høy grad av tålmodighet og fleksibilitet overfor en lang rekke mislighold av løfter om fremdrift og levering fra min side.

Kommentarer til feil, uklarheter eller mangler ellers mottas selvsagt med takk.

Min e-postadresse er:
jan.f.bernt@uib.no
Juridisk fakultet
Universitetet i Bergen

15. april 2016
Jan Fridthjof Bernt

INNHOLD

DEL I FELLESBESTEMMELSER 21

Kapittel 1 Lovens formål og virkeområde 23
§ 1-1 Lovens formål 23
§ 1-2 Lovens virkeområde – universiteter og høyskoler 25
§ 1-3 Institusjonenes virksomhet 29
§ 1-4 Særlig ansvar for enkelte institusjoner 33
§ 1-5 Faglig frihet og ansvar 36
§ 1-6 Kvalitetssikring 51
§ 1-7 Ansvar for vedlikehold og videreutvikling av norsk fagspråk 52

Kapittel 2 Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen – NOKUT 54
§ 2-1 NOKUTs oppgaver og myndighet 55
§ 2-2 NOKUTs styre 66

Kapittel 3 Faglige bestemmelser – akkreditering 68
§ 3-1 Akkreditering av studietilbud og institusjoner 68
§ 3-2 Grader, yrkesutdanninger og titler 71
§ 3-3 Faglige fullmakter 76
§ 3-4 Generell godkjenning 80
§ 3-5 Godskriving og faglig godkjenning 83
§ 3-6 Krav for opptak til høyere utdanning 90
§ 3-7 Studentopptak 96
§ 3-8 Undervisning 103
§ 3-9 Eksamen og sensur 105
§ 3-10 Rett til å gå opp til eksamen 112
§ 3-11 Vitnemål 117

Kapittel 4 Studentenes rettigheter og plikter 119
§ 4-1 Studentorgan 119
§ 4-2 Utdanningsplan 122
§ 4-3 Læringsmiljø 124
§ 4-4 Studentenes representasjon i institusjonens organer 128
§ 4-5 Rett til fødselspermisjon 129
§ 4-6 Studentenes taushetsplikt 130
§ 4-7 Annullering av eksamen eller prøve 131

§ 4-8 Utestenging og bortvisning 136
§ 4-9 Utestenging grunnet straffbare forhold – politiattest 145
§ 4-10 Utestenging etter skikkethetsvurdering 151
§ 4-11 Domstolsprøving av vedtak om bortvisning eller utestenging 156
§ 4-12 Register for informasjonsutveksling om utestengte studenter 158
§ 4-13 Graden philosophiae doctor 160
§ 4-14 Nasjonal vitnemåls- og karakterportal 165

Kapittel 5 Klage 167
§ 5-1 Klagenemnd og særskilte nasjonale klageorgan 167
§ 5-2 Klage over formelle feil ved eksamen 174
§ 5-3 Klage over karakterfastsetting – rett til begrunnelse 177
§ 5-4 Senter for internasjonalisering av utdanning 182

Kapittel 6 Ansettelse 184
§ 6-1 Generelt 184
§ 6-2 Likestilling 185
§ 6-3 Utlysing av og ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger 186
§ 6-4 Ansettelse på åremål 200
§ 6-5 Midlertidig ansettelse i undervisnings- og forskerstillinger 205
§ 6-6 Særregler for visse typer bistillinger 207
§ 6-7 Enerett til bruk av visse stillingstitler 208

Kapittel 7 Diverse bestemmelser 211
§ 7-1 Egenbetaling 211
§ 7-2 Beskyttelse av universiteters og høyskolers egennavn 215
§ 7-3 Bevilling som statsautorisert translatør 218
§ 7-4 Ansatte i vitenskapelig samling 219
§ 7-5 Grunnlagsmateriale for almanakker 220
§ 7-6 Forholdet til annen lovgivning 221
§ 7-7 Rapportering til database for vitenskapelig publisering 223

DEL II PRIVATE UNIVERSITETER OG HØYSKOLER 225

Kapittel 8 Diverse bestemmelser – private institusjoner 227
§ 8-1 Institusjonens ledelse – styret 227
§ 8-2 Delegasjon 229
§ 8-3 Statstilskudd 232

DEL III STATLIGE UNIVERSITETER OG HØYSKOLER 235

Kapittel 9 Styret 238
§ 9-1 Ansvar for institusjonens virksomhet 238
§ 9-2 Styrets oppgaver 244

§ 9-3 Styrets sammensetning 248
§ 9-4 Valg og oppnevning av styret 253
§ 9-5 Plikt til å ta imot og utføre tillitsverv 265
§ 9-6 Styremøter 266
§ 9-7 Vedtaksførhet og flertallskrav 273
§ 9-8 Adgang til å avsette styret 275

Kapittel 10 Rektor. Administrerende direktør 277
§ 10-1 Rektor 277
§ 10-2 Valgt rektor 283
§ 10-3 Institusjonens administrerende direktør 289
§ 10-4 Rektors fratreden 294

Kapittel 11 Ansettelsesforhold 295
§ 11-1 Særskilte ansettelsesbestemmelser for statlige universiteter og høyskoler 295
§ 11-2 Saksbehandlingsregler ved ansettelse 299
§ 11-3 Avskjed, oppsigelse, suspensjon eller ordensstraff 300

Kapittel 12 Forskjellige bestemmelser 302
§ 12-1 Forhold utad 302
§ 12-2 Partsforholdet 304
§ 12-3 Eiendomsforvaltning 306
§ 12-4 Samarbeid og deltakelse i andre tiltak 307

DEL IV DIVERSE BESTEMMELSER 309

Kapittel 13 Sluttbestemmelser 311
§ 13-1 Ikrafttredelse 311
§ 13-2 Overgangsbestemmelser 311
§ 13-3 Endringer i andre lover 312

Tidligere lover 313

Stikkord 315